

Bergen Offentlige Bibliotek/bokselskap.no, 2014

Nordahl Grieg: *Friheten* (1943)

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1943, digitalisert av Bergen Offentlige Bibliotek som en del av prosjektet *Ånd eies av alle – Nordahl Grieg digitalisert* (<http://bergenbibliotek.no/nordahlgrieg>).

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Nordahl Grieg

Friheten

1943

[\[Forord ved Aug. Esmarch\]](#)

[\[Dedikasjon\]](#)

[Gerd](#)

[17. mai 1940](#)

[Sang til den norske hær i Skottland](#)

[Eidsvoll og Norge](#)

[London](#)

[Godt år for Norge](#)

[Årsdagen](#)

[Til de tyske soldater](#)

[De norske barnenes sang](#)

[Skuespiller Kaptein Martin Linge](#)

[Flygesoldatenes sang](#)

[Til Sverige](#)

[Til norsk ungdom som venter i Sverige](#)

[Øya i ishavet](#)

[Kongen](#)

[De beste](#)

[Viggo Hansteen](#)

[Danmark](#)

[General Fleischer](#)

[Forord ved Aug. Esmarch]

NORDAHL GRIEG

Den 2den desember 1943 mistet han livet i et nedskutt brennende fly under et luftangrep på Berlin. Fordi han følte en ukuelig trang til selv å leve med i det som han skrev om – kampen mot undertrykkelse og barbari.

Vår første nationaldag efter overfallet ga han os 17de mai diktet, fulgt senere av alle de andre dikt som for os ble så dyrebare og som for kommende slekter vil stå som et monument over nordmennenes og hans kamp for befrielsen og gjenreisningen av vårt land.

Selv får han ikke se denne diktsamlingen ferdig. Han skulde ha kommet hit i desember og ha hat med et par avsluttende dikt. De kan nu ikke komme med men isteden er som avslutning tatt inn hans prosadikt om flyfærden over Norge.

Reykjavik, februar 1944.

Aug. Esmarch

[Dedikasjon]

TIL MIN HUSTRU

GERD

Bomber falt rundt huset.

Blåblek lyste løkten

gjennom nattemørket

i hotellets gang,

*mens jeg famlet mot deg
for å be deg komme.
Sakte fra det fjerne
hørte jeg du sang.*

*Ikke for å trosse,
ikke for å glemme,
snarere i tanker,
kanskje litt distré,
lyttet du til noe
i ditt eget indre,
og i ubevissthet
nynnet du om det.*

*Det var hjemlandstoner.
Alt som du bar med deg,
veldet frem som livets
glæe sterke mot,
slik som grønne sevjer
stiger mot et lys-slør
over treets krone,
selsomt, fra dets rot.*

*Du var måkevinger
over hvite holmer,
lyng som flammet skumvåt
langs et bekkefar,
fuglefløyt om våren,
vinterskogens stillhet.*

*Du var for mitt hjerte
kilden, ren og klar.*

17. MAI 1940

I dag står flaggstangen naken
blant Eidsvolds grønnende trær.

Men nettopp i denne timen
vet vi hva frihet er.

Der stiger en sang over landet
seirende i sitt sprog
skjønt hvisket med lukkede leber
under de fremmedes åk.

Det fødtes i oss en visshet:
frihet og liv er ett, –
så enkelt, så uunnværlig
som menneskets åndedrett.

Vi følte da trelldommen truet
at lungene gispet i nød
som i en sunken u-båt ...
Vi vil ikke dø slik død.

Verre enn brennende byer
er den krig som ingen kan se,
som legger sitt giftige slimslør
på bjørker og jord og sne.

Med angiverangst og terror
besmittet de våre hjem.
Vi hadde andre drømmer
og kan ikke glemme dem.

Langsamt ble landet vårt eget,
med grøde av hav og jord,
og slitet skapte en ømhet,
en svakhet for liv som gror.

Vi fulgte ikke med tiden,
vi bygde på fred, som i tross,
og de hvis dåd er ruiner
har grunn til å håne oss.

Nu slåss vi for rett til å puste.
Vi vet det må demre en dag
da nordmenn forenes i samme
befriede åndedrag.

Vi skiltes fra våre sydpå,
fra bleke, utslitte menn.
Til dere er gitt et løfte:
at vi skal komme igjen.

Her skal vi minnes de døde
som ga sitt liv for vår fred,
soldaten i blod på sneen,
sjømannen som gikk ned.
Vi er så få her i landet;
hver fallen er bror og venn.
Vi har de døde med oss,
den dag vi kommer igjen.

SANG TIL DEN NORSKE HÆR I SKOTTLAND

Det var *hjem* vi sjøfolk skulle,
hver gang vi dro ut på reis,
det vil våre kjære huske,
om vi heftes underveis.
Når vi kommer inn fra havet
har vi gaver med til dem.

Denne gangen skal vi bringe
frihet hjem!

De som sloss i fjell og fjorder
for den jord de hadde kjær,
seilte med sin drøm om hjemferd
til vår frie norske hær.

Og nå drar vi mot et Norge
som er fritt for tyranni.

Om så reisen gikk rundt jorden –
hjem skal vi!

Vi er vant til høye himler,
stjerner sees fra et dekk.

Med en storm skal vi slå følge
for å sope pesten vekk.

Våre barn skal være frie,
som vi selv er frie menn.

Luften over Norge skal bli
ren igjen!

EIDSVOLL OG NORGE

Snøføyket stod over fjorden,
der «Eidsvoll» og «Norge» gikk ned.

Menn som var våre venner
sank i et kokende skred.

Dagen brøt over mørk sjø
og over vår tapte fred.

Hundrede hjem langs kysten
ble dømt til et liv i savn.

Men mistet vi noe mere
utenfor Narviks havn?
Vår frihet, vårt land var våget
i «Eidsvolls» og «Norges» navn.

Det var som et varsel ble gitt oss.

Siden så vi en kveld
at landet selv sank i havet,
de siste luftbleke fjell.

Og kanskje grep om et hjerte
dragsuget av farvel.

Da kom de – vårt folk fra sjøen,
hastende hjem for å slåss;
akterut sakket i stormen
havhest og albatross, –
ukuelig var deres visshet:
det er ikke slutt for oss!

Det lenkeforaktende havet
fostret en slekt som er fri
med sinn som ikke kan stanses ...

Hvem følte så vilt som de
driften mot jorden de kom fra
og håbet de åndet i?

Den som seilte i ødet,
drømte seg hjemmet nær:
ømt som strøk han en kvinne
rørte han stein og trær.

Ingen som ikke har lengtet,
skjønner hva Norge er.

Den som har følt horisontens

evig vikende krets,
har fattet frihetens vesen:
aldri å bli tilfreds,
men alltid flytte dens grenser
videre ut etsteds.

Skjendet av vold stiger landet
mørkt av brenningens brem.
Så gi oss nye skiber,
og la de første av dem
ta navnene «Eidsvoll» og «Norge»,–
for *de* skal føre oss hjem.

Ungdom, kvasset av tiden,
tar plassen til dem som falt.
Tvilernes verden gikk under,
nå må vi våge alt.

Et frihetsstevne skal holdes,
det skal bli ramt og salt.

I attenhundreogfjorten
kom de fra by og grend.
I dag har storhavet valgt dem
som skal ta landet igjen –
blåkrave-karer fra Norge,
værbitte Eidsvolls-menn!

LONDON

I.

Vi ligger i mørket og lytter til bombemaskinenes gang.
Fra spinnerier i himlen summer turbinenes sang.
Rastløst, rundt melkeveien, går flittige mønsterkverner.
Så veltes en last utfor stupet, mot byggverk og menneskehjerner.

Vi kjenner det hvinende fallet av dynamitt og stål, –
som kroppen, fordi den er sårbar, var et magnetisk mål,
Huset vårt svaier i brakket, til det igjen finner feste.
Den dér var bestemt for andre. Så venter vi på den neste.

Men vi kan smile i mørket, beskyttet, fordi vi vet:
det finnes ting som er verre enn bombenes stupiditet,
Det er ikke Gestapos våben som truer i luftangrepet
Det er tross alt ikke sinnet som de har kraft til å drepe.

Vi har fått bedre skjebne enn de i Europas natt
som frykter at fienden skal ta dem, etter at motet er tatt.
I frihet skal vi få hjelpe de innestengte som kaller;
og derfor er det vi smiler, i mørket, mens bombene faller.

II.

Morgenen kommer med havets våte og bleke vær.
Måkene, drevet fra elven, flyr mellom disige trær.
Men der hvor mennesket bygget, står murer, forbrente og sorte.
Her raket tårner mot himlen; og de er for alltid borte.
Kirker og støtter og saltgrå elisabethanske hus –
hvor rolig folket tar avskjed med alt som er lagt i grus.
Noe må bomben ramme. Velsignet hver bombe som skrånet
inn i et gotisk byggverk, hvis bare et barn ble skånet!
Kunsten skal ikke kjøpes med trelldom, ond og infam.
Hva hjelp i å miste sin frihet og redde sin Notre-Dame?

Kunsten har også rett til blodige sår som verker.

Og verden vil elske London for manglen på minnesmerker!

Kanskje må sinnet bli frigjort for fortidens trylletegn

som maner oss til å stanse. Over ruinenes stein

er rummet blitt høyere, større; uhindret styrker sydvesten.

Og friheten trekker sin ånde mer dypt i den nakne blesten!

III.

Langs mitraljerte veier, på bombete busser og tog,

frem mellom byens ruiner, har konen på hjørnet dog

fått sine asters fra landet ... Opp i morgenrå gater

strømmer flokker av småbarn, kjellernes bleke soldater.

Er dét som glimter i himlen uttrykkelig gjort for de små?

Ballongenes sølvefanter lunter omkring i det blå.

Og der, hvor om natten er slagmark og luftvernkanonene smeller,

står piker langs speilglassruter og kikker på hattemodeller.

Løvegul stiger solen. De bader seg, London Bys

kjempende millioner i flommen av kjølig lys.

Da jamrer sireneropet, den angstfullt bølgende ringen

hvor vi er innesperret; og dog anfekter det ingen.

Livet myldrer i gaten som varslet lød på: alt klart.

Lite betyr et angrep, men alt: at vi blir forsvart.

Det kjempes deroppe, vi ser det. Farten av jagerne riper

i himmelhvelvingens blankhet hvite susende striper.

Om kvelden vet vi hvorledes vår tryggete dag ble skapt.

«Tyve av fienden ble nedskutt; åtte av våre gikk tapt»,

De ga oss det beste de hadde, de døde ukjente venner.

De ga oss en dag *til å bruke*, rakt med forkullede hender.

Igår, idag og imorgen skal flygernes stormblå flokk
gi til folket i London sin dristige målestokk.
Vi fikk en dag som skal brukes; og vi skal leve den under
en himmel av fallen ungdoms dyrekjøpte sekunder.

GODT ÅR FOR NORGE

Ubegynt, aldri ferdig,
er brevet vi skriver hjem.
Det ble ikke satt på papiret.
Vi vet det når ikke frem.
Det var i himlens og havets
ufølsomme rum vi skrev,
og ingen hjemme får vite
at det var *deres* brev.

Posten kan ikke ta det.
Sperret er fjord og fjell.
Men hjertet vårt kjenner en utvei:
at vi kan gå med det selv.

Nyttårsnatten i snelys
går vi etsteds i land,
og innover stiene sprer seg
en flokk på ti tusen mann.

Maskingeværer og stikkbrev,
soldater og politi
venter oss hvor vi kommer.

Usette går vi forbi.
Det er allikevel noe
som Gestapo ikke vet.

Medsammensvorne har møtt oss.

Men det er vår hemmelighet.

Kanskje er det vår barndom

som sier hvor vi skal gå –

gaten og skogen og tunet,

der vi har lekt som små.

Hvor meget de fremmede kartla,

tegnet de aldri inn

det landet som vi fikk rett til,

kjøpt med et barnesinn.

For oss er gårder i lien

og båtnøstet i sin vik

ord – vi kan tyde – fra slekten

som la dem akkurat *slik*.

Kan vi ta feil av veien?

Vi sprang den i glede så titt.

Vi gikk den en dag bak en kiste,

og lærte den, skritt for skritt.

Mot alt vi elsker og kjenner

er det hver av oss går,

så visst som at trekkfuglbruset

ikke kan stanses en vår.

Et barn vil ta oss ved hånden,

en mor har visst at vi kom;

og vi er sammen i landet

som vi alene vet om.

Hvem av oss er landflyktig?

Vårt eget folk er vi blant.

Men hver av de tyske som tramper

i gatene, er emigrant.
De strøk fra sitt land og kjøpte,
med andres hunger og blod,
nydelsen ved å herske
et år eller kanskje to.

Fritt levde de bak sine grenser.
Det var ikke nokk for dem;
og smertens dag for de tyske
er dagen da alle skal hjem.
Et storhjem er det de krever.
Hvor mennesker lider og dør,
føler de: dette er Tyskland,
hvor Tyskland ikke var før.

Slik blir et fedreland mistet.
For intet hjerte slår rot
i dette isnende livsrum
av urett og overmot.
Seierherren er fange,
sin egen erobrings trell.
Vil han ha landet tilbake
må han befri seg selv.

Men vi, av vårt folk, ble rotfast;
vi slapp ikke landets ånd.
Inatt skal vi komme i drømmen,
imorgen med våben i hånd.
Vi kommer, men vi tar med oss
en bitterhet, vill og hård,
at mange må kjøpe med livet
den jord som alltid var vår.

Men etter den grusomme leken
som pinte, myrdet, rev ned,
ber vi at landet vi elsker
må gi oss kraft til fred.
Volden selv må bli hjemløs,
når folket har funnet hjem,
og vi skal virkeliggjøre
det brevet som ikke kom frem.

ÅRS DAGEN

Vi var nær nederlaget.
Vi strakk ikke til,
da vi ravet under slaget
niende april.
Frihet bærer med seg strenge
nådeløse krav,
og vi spurte litt for lenge:
hvor blir hjelpen av?

Men vår frihet er et bilde
bare av oss selv;
stanses i vårt sinn dens kilde,
er vi dømt som trell.
Vi har lært det: Skal vi leve
ensomme og fri,
skjer det ikke ved å kreve,
bare ved å gi.

Hver av oss ble valgt å være
landet, dag for dag.

Vi er frihet, vi er ære,
vi er nederlag.
Har vi følt det kravets smerte
ved å gi seg hen,
som et sverd igjennom hjertet,
ble vi frie menn.

Står vi under skjebnens øde
ensom med vår tross,
kommer levende og døde
for å hjelpe oss –
de som gikk fra liv og lykke,
de som da det gjaldt,
orket intet regnestykke,
men betalte alt:

flygerne i himmelrummet,
menn på dørk og dekk,
fangene som venter, stumme,
på å føres vekk,
landets ukjente soldater ...
Stolte kan vi si:
vi har fått som kamerater
bedre menn enn vi.

Skjendslens natt tar aldri ende
uten ved vår ild,
vi skal brenne og forbrenne
så en *dag* blir til.

Fra vårt hjerte, fra vår panne
skal, på veien hjem,
stå et lysskjær over landet,

når det stiger frem.

TIL DE TYSKE SOLDATER

I.

Verden ble lovet dere!

De unge hjertene brente
ved drømmen om å erobre
land dere ikke kjente!

Var det på bunnen en reise –
hinsides krigens fronter –
i en ubendig drift mot
fremmede horisonter?

Med lystige sanger fra strupen
skulle dere marsjere,
mens storøyde barn og kvinner
sprang for å se på dere!

Hva ble den så, horisonten?
En stripe, avsvidd og øde,
som følger dere på marsjen:
ruinene og de døde.

Nå vet dere alt om seirens
fanfareskingrende lykke:
Å flytte frem, etter planen,
likene enda et stykke.

Nå står dere, tyske turister,
med øyne som glaner tomme,

fordi dere valgte å smadde
landskapet, ved deres komme.

II.

Dog, i de fremmede byer,
vunnet ved svik og kamper,
finnes den lovete verden,
hvor herskerstøvlene tramper.

Men går dere her, soldater
og ser dere mennesker vike,
er disse meter av kulde
blitt deres verdensrike.

De burde møtt dere, glae,
med trinnene dansende lette,
siden de sulter så Tysklands
kvinner får spise seg mette!

Hvorfor er mennene bleke
om de ble frarøvet landet?
Her er det grunn til å forske
bak de gjenstridiges panne.

Med den som *tilbunns* vil forstå dem,
snakker de, under torturen,
og gåten er løst når de synker
blodige ned, mot muren.

Men ser dere siden kvinner
som har grått øynene tørre,
og barn som mistet sin barndom, –
er Tyskland derfor blitt større?

III.

Innenfor hatets piggtråd
som lukker seg mørk og snever,
tvunnet av blodig smerte –
er det erobrerne lever.

Når nederlagstimen kommer
og dere gjør klar til å flykte,
skal natten fylles av oppbrudd.
Har dere noe å frykte?

Dere får reisefølge!
Hevnerne skygger dere,
mennene fra Europa
som aldri kan smile mere.

Engang var dette milde
folk fra en gård eller gate
Dere, skulptører fra Tyskland,
formet dem til å hate.

Alt, alt skal bli gjengjeldt.
Lenken en mann må slepe
blir i hans hånd en jernstump,
velegnet til å drepe.

Frykt ikke avsvidde byer,
de reiser seg nokk etter evne,
men frykt for de avsvidde hjerter
som bare har kraft til å hevne.

Innover Tysklands sletter
skal de forpinte rase,
for – som i et speil – å gjense

sin egen smertes grimase.

IV.

Men hver av de tyske soldater
som nekter å drepe og pine,
skal skrives opp for sin gjerning,
og han har beskyttet sine.

Sten-kulden i hans fiender
viker, og de vil skjønne
at menneskets sinn har godhet,
og vinterens trær kan bli grønne.

Hver som skaper en verden
hvor mennesker ikke hater,
er vernemakten om Tyskland
som ingen annen, soldater.

En gang når freden kommer,
skal stå et sus i hans indre,
som sommernatten omkring ham:
hans land er ikke blitt mindre.

Piggtrådhegnet er borte.
I kveldsbrisens svale lindring
kan sinnet få gå på reise,
grenseløst, uten hindring.

DE NORSKE BARNENES SANG

Vi barn er også Norges vakt
i nødens dager hjemme.

Vår stumme krig mot overmakt
må ingen voksne glemme.

De kjemper, sier de, for oss;
men *sammen* er det vi skal slåss,
for vi har ikke mindre tross
enn mange som er eldre.

Vi har en far, en bror, en venn,
som er gått ut i striden.

Vi har sett glimt av bleke menn
hvis navn skal lyse siden.

De som er ute, er oss nær.

Fra havet venter vi vår hær,
når den står inn i vestenvær
med vinger over Norge!

Oss er det bruk for likefullt;
vi bærer frihetsflammen.

Gla kan vi tåle frost og sult,
fordi vi holder sammen.

De skudd som falt, skal vi gi svar:
hvert barn som har fått drept sin far
er ikke ensomt, for det har
oss norske barn til søsken.

Vi ser den tyske vernemakt
(som snakker om sin ære).

Hver dag skal tenkes i forakt:
slik vil vi ikke være.

De trår de svake under hæl,
de piner legeme og sjel,
de lever for å slå i hjel.

Dem vil vi ikke ligne!

Vi vil bli sterke, hårde med;
men innenfor vår styrke
har vi et sinn, har vi en fred,
har vi en jord å dyrke.

Vi fikk et land hvor viddens vind
går ren og fri i stjerneskin,
og finnes hatet i vårt sinn
er det fordi vi elsker.

Vi barn skal se den sprengt en vår,
den store fangeleiren.

Alt som kan gro, må lege sår,
for *det* er også seiren!

Den dag det siste slag er slått,
da skal de voksne ha forstått:

Vi skulle kjempet like godt.

Men vi skal bygge bedre!

SKUESPILLER KAPTEIN MARTIN LINGE

Det var gjerne mindre roller
han i fredens dager fikk.

Mange andre skulle roses
før han kunne få kritikk.

Ingen følte under krigen
i sitt hjerte noe savn,

da de sløyfet på plakaten,
nederst, Martin Linges navn.

Mens de spilte gamle stykker

i vår blodige april,
flertes teppet for et annet,
vilt og ukjent skuespill,
aldri øvet, aldri prøvet,
jagende fra sted til sted –
det var Norges skjebnedrama.
Dér var Martin Linge med.

Slitt fra søvnen i en vårnatt
fikk enhver av folkets sverm
presset inn i sine hender,
bydende, en rolleperm,
og hvert blad var ubeskrevet,
og hver vei var mørk og blind,
og til alle kom et stikkord.
Gla gikk Martin Linge inn.

I sitt edle varme hjerte
fant han det han skulle si:
drømmen om å gjøre slekten
mere rank og mere fri.

I den hårde stjernekulden
stod han smilende parat;
han som ikke kunne gjøgle
ble den frie kunsts soldat.

Alltid vokste rolleheftet
med hans klare sterke skrift,
og han spilte det han diktet
og hans drøm ble til bedrift.
Alltid flere måtte undres
ved hans vesens milde makt.

Men en manns og kunstners gjerning
dømmes etter siste akt.

Timen kom. Han kjente scenen:

stille hav og hvite fjell.

Dét var Nasjonalteater –

bygget opp av Norge selv!

Mot de tyske rekker gikk han

i sin norske uniform,

med en håndgranat i neven,

og tok publikum med storm!

Her fikk skuespiller Linge

lysende sitt gjennombrudd,

møtt av ingen bifall-salve,

men av mitraljøse-skudd.

Da han stupte, ramt i brystet,

hadde, blodig, han gitt alt

som en kunstner har på hjertet.

Det var slutt, og teppet falt.

Men hans folk, fra hav til fjellbygd,

frihetskrigens stride menn,

som en kunstner sjelden når til

de står rikere igjen;

og de veier hovedrollen

som han tok, men aldri fikk,

og de føler det han følte,

og de gir ham god kritikk.

FLYGESOLDATENES SANG

Vi flygesoldater som aldri går opp
og ikke har vinge på jakken,
vi sliter med motor, med våben og kropp,
til flyet står trimmet på bakken.

For han som skal kjempe etsteds i det blå
må vite at oss kan han stole på.

Vi gjorde ham rede, hans strid er blitt vår,
med det får vi bakkefolk trøstes.

Vi er de ukjente. Det vi sår,
skal oppe blant skyene høstes.

Vi takkes for slitet vårt tusenfall
når jageren tumler i seiers-roll.

Som himmelens kamper av solskinn og regn
gir grøde til jorden dernede,
skal flygerens strid gjennom himmelens egn
gi jorden tilbake dens glede.

Det håb som blir pløyd i en Spitfires spor
skal bølge som frihet på hjemlandets jord!

TIL SVERIGE

Vi kan ikke alltid skimte deg, bror,
for uværet skiller våre grender.

Men kaller det på oss fra natten et ord,
da lytter vi, og husker: vi er frender.

Som bjørkene stod langs vårt grenseskjell
som søskene, stamme ved stamme,
og delte den gull-bleke midtsommerveld –
har folkene villet det samme.

Gressbakken groende under vår hånd
var seiren vi ønsket for landet.
For oss ble det vekst ved en motstanders ånd,
og ikke ved hans sønderskutte panne.

Den grønnende jorden seilte vi om;
i stor-rummet fløy våre lengsler.
Et rikere liv ble igjen der vi kom,
og ikke et imperium av fengsler.

Vi skiltes i mørket da lynet slo ned
og hver måtte tenke på sine,
Men kommer et vennsinns bud fra din fred,
da vit: at våre kjempere er dine.

Da strider de for deg, fengslenes menn,
de stumme, de blodig-bleke ranke,
som, mishandlet, martret, gir livet sitt hen,
men ikke forråder sin tanke.

Spitfire-flygernes grågås-trekk
og strandhuggets unge soldater,
de synkende menn på et flammespent dekk,
de hilser deg som dine kamerater.

Vi drømte som du om fred for vårt land.
Hvem skulle vel bedre forstå deg?
Vi ønsker deg vel. Uten stolthet er han
som legger sine egne byrder på deg.

Du har din nød. Vi skal ikke be.
Men sier vi: intet er kravet,
da gi oss, min bror, ikke mindre enn dét.
La intet være din gave!

Hver går sin vei, men tross alt i den tro
at hemmelig lever du ved siden,
så kanskje det kan vidnes en junikveld: vi to
har reddet våre hjerter gjennom striden.

Stum, ventende, ligger din bygd og din strand,
mens himlen er trusel-tung av torden.

Du vet at ditt land blir ikke ditt land,
om treller lever, frie dør i Norden.

TIL NORSK UNGDOM SOM VENTER I SVERIGE

Fra fare, men renhet, kom du.

Tilbake kan ingen gå.

Mot frihet og våben drog du.

Dit kan du ikke nå.

Strandet halvveis på reisen,
blant tusende innestengte,
synes du dømt til et halvliv
mellom å savne og lengte.

Om vennlighet strømmer mot deg,
tenker du kanskje kort,
at selv får du hjertelaget,
men fienden: troppettransport.

Hvis volden får gjøre et sjakk-trekk,
flyttes din sak, som en brikke.

Men makt til å røkke ditt indre
har de allikevel ikke!

Du skal ikke svare for noe
uten din nakne sjel.

Deg når ikke halvlyset, halvveis,
hvis bare du selv er hel!
Alt hva du har, er din styrke,
for dyrebar til å forvitre
i anklager mot noen annen
Bare de veke er bitre.

Du har din front du skal holde,
som vi og de du forlot.
Krig er ofte å vente.
Tålmod er også mot.
Men fantes den fattigste utvei,
tagg du om plass i den skaren
som gikk tilhavs uten våben,
gla ved å møte faren!

Din hær har fått sine falne,
før den er kommet i strid.
De ville ikke tilbake
og nektet å be om grid.
En dag i kamp, og med våben,
en dag, er alt du vil kreve;
for skulle den bli din siste,
fikk du allikevel leve!

Hvem eier mer rett til å kjempe!
Om måneder, kanskje, må gå
er ett så sikkert som seiren:
at deg vil det kalles på!
Selv i den dypeste natten
trenger vi aldri en strime
av lys, for å tro på dagen.

Slik skal du tro på din time!

For å gi flamme til folkets

hamrete hvite glød

gikk du en natt over grensen;

tilbake ble venner i nød.

De ser etter faklen i stormen,

bakbundne står de, men rake,

Død eller levende skal du

bringe den ilden tilbake!

ØYA I ISHAVET

Mørk står en øy av hav,

ensom og kald og bar.

Dette er Norges land.

Dette er alt vi har.

Vinterens svarte storm,

sommerens skoddesus

stryker det øde land:

isflak og stein og grus.

Her er vår jord, vårt hjem.

Men våre sinn ble skapt

langsomt i bildet av

landet som vi har tapt.

Blomster og skog og gress

ga oss sin vekst og fred,

så vi må blø med alt

liv som blir trampet ned.

Dyp er vårt hjemlands muld.

Hemmelig er vi ett

med hver en sorg som gror.

Men det er ikke rett.

For vi har tapt vårt land,

tapt det fra hav til fonn.

Og skal vi vinne det,

skjer ikke *det* ved ånd.

Her er vårt land: en øy.

Blesten går strid og kald.

Drømmer kan ikke gro.

Drepe er alt vi skal –

Slik at en annen slekt

åpen og varm og fri

kan, mellom løv og korn,

slippe å bli som vi.

KONGEN

I.

Slik vil Kongen leve for oss:

Ved en sølvblek bjørkestamme,

mot en naken vårskogs mørke,

står han ensom med sin sønn.

Tyske bombefly er over.

Slitets tunge, trette furer

i hans ansikt er hans egne.

Smerten i det gjelder andre.
Slik må *fredens* ansikt være,
grått og dradd av nattevåk,
jaget, pint, forhånt av voldsmakt,
men allikevel med styrken
til å lide med alt liv.

Han og bjørken hører sammen.
Som de døde er med mulden
er hans sjel blitt ett med landet.

Mannens rene, våre smerte,
stammens hvite, stille lys,
ser en dag de ikke kjente.
Noe fint og skjult skal krenkes.
Noe grovt og ondt skal komme.

Over smerten, sår og hudløs,
lukker der seg strengt en vilje.
Slik må *fredens* ansikt være,
dirrende av spente sener,
i en hård forakt for mordet,
i et vern for alt den elsker.

Rak og høy står han ved bjørken,
stirrende mot det som kommer,
ørne-ensom, ørne-stolt.

II.

Da de tyske overfalt oss
og bød trelldom, svarte Kongen
at han nektet for seg selv.

Men det var hans folk som hadde
valget; bare det fikk svare.

Ingen presset han i kampen,
ingen tryglet han om støtte.

Sky og vår for andres skjebne,
angst for andres rett å leve –
siden hver må dø alene –
stod han, uten krav, og ventet.

Aldri var vårt land så øde:
veier stengt og byer lammet,
det var langt fra sinn til sinn.
Var det ikke som hvert hjerte
fikk lagt valgets byrde på seg,
bevende: hva skal jeg gjøre?

Blekt og stille traff de valget,
først hans råd, og siden folket.

Første svaret kom fra havet.
Førti tusen norske sjøfolk,
en for alle, valgte strid,
valgte hjemløshet og lengsel,
valgte flammedød og koldbrann,
valgte drift på spinkle flåter
tusen ville mil fra hjelpen;
evig heder skal de ha!

Men de valgte det de kjente,
dekk og dørk, sitt eget arbeid.

De som gikk i krigen hjemme
valgte det de ikke kjente,

valgte det de ikke kunne.
Men de fant seg vei mot fienden,
fra fabrikken og kontoret,
fiskebåten, skolepulten;
oftest fikk de ingen ordre
uten den de ga seg selv.

Snøen brånet, bjørken spratt.
Rugden trakk i månenatten.
Tyske tanks var sør i dalen.

Med sitt hode fullt av våromn
gikk en mann nedover bygden,
han bar giftering på fingren,
det var lukt av hest i klærne.
Luften mellom ham og stuen
der hvor barnene og konen
stod og stirret, øket svimmelt
til et isrum hvor han sank.

Det var far som gikk i krigen.
Mange var som ikke gikk.

Kornet modnes sent her nordpå,
stampes ikke frem av jorden.

Så kom nederlagets time.
Kongen og de få som fulgte,
seilte hjemløse fra landet,
langsmed kystens siste øyer
der hvor vårens hvite sjøfugl
nettopp hadde endt sin lange,
lengselsdrevne reise *hjem*.

Landet lå igjen, alene.

Men det såkorn som var kastet
inn i hvert et nakent hjerte
på en blek, forpint aprildag
vokste gjennom høstens mørke:
det var selv en måtte velge.

Tapt og hjelpeløs var ingen:
hver var ensom med det største,
hver var ensom med seg selv.

Over jordens overflate
myldret landets nye herrer.
Vold og hykleri var parret,
og de kalte seg for gartner
når de bare var en lus-pest
ynglende om folkets røtter,
giftig, gravende og grådig:
hvor er frihet, finn den, drep den.

Det ble ikke tungt å velge.
Tusen seilte over sjøen,
trosset bombefly og dødsdom,
storm og hav de ikke kjente
på en liten fiskeskøyte,
færingsbåt gikk også an,
Da de kom iland på kaien,
ba de straks om mere fare;
jagerfly var alltid drømmen,
og de brente etter kampen
som en elsker mot sin elskte.

Mange fikk det som de ville,
og de flyr idag Kanalen
til sitt ville stevnemøte.

Nød og terror ble i landet.
Alt ble plyndret og besmittet
men det siste, *egentlige*:
menneskesinnet fikk de ikke.

Barnene stod først i striden:
det var vekstens eget opprør.
Kanskje barn har mest å verge,
siden de skal leve lengst.

Presset øket, hver fikk svare:
hva han mente med sitt liv.
Sa han at han mente noe,
ble han fengslet, slått og martret
av en flokk med syke treller
i den hatefulle angsten
for en frihet som de aldri
lærte av en førertrell.

Kornet modnes sent her nordpå.
Mannen, ensom med sitt indre,
velger langsomt, han må kjenne
hva han tror på, hvem han er,
men så føler han en lykke
ved at valget er hans eget,
gjennomprøvet, gjennomlidt.
Friheten er grodd i frihet,
alt er hans, fra rot til blomstring.
Han har retten til sin tanke,

dyrebar som hjemmets jord.

Fengslets bleke pinte menn
synger når de går i døden.

Nå er akeren blitt moden.

III.

Engang var det få rundt Kongen.

Nå står han og folket sammen,
og nå stiger det fra somme
dette underlige ropet:
du er fører, du er høvding,
og vi selv er kongehirden.

Hvorfor er det at de velger
ord fra våre fienders sprog:
Fører, før oss, og vi følger.
Er det angsten for å tenke,
er det trangen til å velte
alle byrder på en annen?

Skyldes ikke verdens nød
at den *tenkte* altfor dårlig?
Skal vårt bidrag til dens frelse
være det: å *ikke* tenke?

Men det tankeløse ropet
skjuler noe urettfærdig,
noe blindt og grusomt mot ham.
Førerskapet ofrer andre,
blodig må dets byrde være;
den skal Kongen være fri.

Ingen mann i dødens kval,
i en livbåts frost på havet,
eller siste natt i cellen
kan fortvilet rope til ham:
hvorfor har du ført oss hit?

De vil huske ham med godhet,
som en venn og som en felle.
De gikk selv sin gang mot døden,
for de valgte, de som han.

Han som stod ved bjørkestammen
i sitt hemmelige slektskap
med den bleke vår omkring seg,
hadde smertelig en ømhet
for alt liv som skulle gro.

Ydmyg har han sett det vokse
dit hvor hver mann er alene,
dit hvor friheten blir døden.

Han er mere enn en fører,
for han trodde på de andre,
sinnets eget kongerike.

Mot en fremtid skal han gå,
for han selv har mere frihet
i sitt hjerte enn de fleste.

Derfor er han folkekongen
i et land hvor hver skal være
fører for sin egen skjebne,
høvding i sitt eget sinn.

DE BESTE

Døden kan flamme som kornmo;
klarere ser vi enn før
hvert liv i dens hvite smerte:
det er de beste som dør.

De sterke, de rene av hjertet
som ville og våget mest;
rolige tok de avskjed,
en etter en gikk de vest.

De levende styrer verden;
en flokk blir alltid igjen,
de uunnværlige flinke,
livets nestbeste menn.

De beste blir myrdet i fengslet,
sopt vekk av kuler og sjø.
De beste blir aldri vår fremtid.
De beste har nokk med å dø.

Slik hedrer vi dem, med avmakt,
med all den tomhet vi vet,
men da har vi sveket de beste,
forrådt dem med bitterhet.

De vil ikke sørges til døde,
men leve i mot og tro.
Bare i dristige hjerter
strømmer de falnes blod.

Er ikke hver som har kjent dem
mer rik enn de døde var –
for menn har hatt dem som venner

og barn har hatt dem til far.

De øket det livet de gikk fra.

De spøker i nye menn.

På deres grav skal skrives:

De beste blir alltid igjen.

VIGGO HANSTEEN

I.

Hadde jeg skrevet noe, kom jeg ofte til deg.

Varmt falt lys ut i mørket fra Bernhard Herres vei.

Stjernene over åsen, skogen i aftensuset –

det var som om deres renhet var lukket inn i huset.

Det luktet epler i stuen, en høstlukt syrlig og frisk;

som gulvet nettopp var hvitskurt og nystrødd med enerbrisk.

Badet, skrubbet, i nattdrakt, kom veltende tre små gutter,

bestemt på å presse hver dråpe av dagens siste minutter.

De sa godnatt, som til livet. Bare en sprellende kropp

nektet å la seg trøste, så mor tilslutt bar ham opp.

Armene la han om henne. Glemte var i guttens hjerte

at søvnen syntes ham nylig som verdens argeste smerte.

Slik som en juninatts bleke hus bevarer en dag

ble barnenes lys tilbake på dine ansiktsdrag.

Med *hjemmet* dypt i ditt vesen stod du i røkejakkene,

gla og høy med den stolte skyheten over nakken.

Var ikke dette din gåte: at selve din harmoni

gjorde at du så voldsomt og prutningsløst tok parti?

Noen blir drevet av hat mot alt som vil undertrykke,
av smerte, nød og forpinthet... Men du ble drevet av lykke.

Slektsarv, evner og krefter – hvor hemmelig rik du var.

Du fikk, og du ga, så meget, som sønn, som mann og som far.

Skulle du takke for dette med noen seirer ved skranken?

Du ble den utilfredse, den hvileløse i tanken.

Som i en høstlufts nærhet lå engang målet du så:

Rettferd for alle på jorden. Men tung ble veien å gå.

Broløse elver flommet, myrene strakte seg sorte.

Du gikk mot et fjell som du skimtet, alltid lengere borte.

II.

Det vanket så mange venner

i Bernhard Herres vei.

Sent gikk de ut i natten.

Rikere følte de seg.

Det var en kveld i september.

Angsten lå tett og grå.

Din Kirsten satt blek og ventet.

Da ringte en fremmed på.

Så edelt var dette hjemmet,

at han måtte komme tilslutt,

En tysk soldat stod i døren.

Viggo Hansteen var skutt.

III.

Som et fuglefjell i flammer

føltes sinnet ved din død.

Sagnet går at nord på Fugløy
har en ond, formørket mann
engang landet under stupet
og tent strandgresset i brann,
og han lo da ilden sugtes
opp langs trange revners strå
høyt til hyllene i berget,
der hvor tusen reder lå.
Flågene stod flammespente –
hele fuglefjellet brente.

Med en dunonge i nebbet
lettet hunnene og strøk
ut mot havet, ut mot frelsen,
gjennom angst og ild og røk,
satte ongen varsomt ned
på en bølge, mørk og øde,

[58]

og fløy klagende avsted,
inn igjen hvor pinte liv
lå og brente seg til døde.

Nye fugl kom hjem fra havet,
og de suste inn i flammen
til de andre; og som fakler
sank de ned i dypet sammen.

Slik tar ilden i vårt hjerte
ved hvert bøddelskudd som smalt,
hvem blir neste av de beste,
hvem er fengslet, hvem er falt?

Tanker vi var sammen om
slepes hen til død og dom.
Det er livet vårt som myrdes.
Er vi ennå få og svake,
kan vi ikke stå avmektig
vi vil hjem, vi vil tilbake,
hjem til våre dømte venner,
dit hvor fuglefjellet brenner.

IV.

Gikk du så rolig blant fienden, fordi du ikke *forstod*?
Du kjente dem, deres saga, sammenklistret av blod.
Frihetens menn i Tyskland hadde de myrdet før.
Kom de, hadde de skrevet forlengst et kors på din dør.
De kom. Du reiste deg mot dem. Du så fra by etter by,
som brente i vårdagens sol-helg, dødskorset på deres fly.
Arbeidsfolk floktes rundt deg, fra skogsgrend og fiskevær.
Veier og flygeplasser ble bygget for Ruges hær.
Så stirret en junimorgen, etterglemt, trett og grå,
fra fjellene ned på kaien. Det siste skib skulle gå.
Du ble bedt om å reise. Da smilte du mot en venn:
«Dere skal kjempe ute. Men noen får bli igjen.»
Du gikk tilbake. Du hadde så meget å verne om.
Tusen på tusen kjente seg sterkere da du kom.
Men dem som for deg var kjærest, dem som *du* helst ga alt,
kunne du ikke verge for dødens kval da du falt.
Men kanskje fikk du beskyttet dem, dunkelt, allikevel,
slik som du må ha håbet, ved barnenes seng mot kveld.

Noe umistelig evig følger dem på deres vei.

De ser dine fryktløse øyne. De har ikke mistet *deg*.

Du tok din plass i en forposts stumme, dødsdømte strid,
uten å selv kunne reddes, men for å gi andre tid.

Andre skal engang seire i vepnete, åpne slag.

Men det var de ensommes offer, som lyste, *før* det ble dag.

Hvor ofte må *de* ha knuget revolveren i sin hånd,
fordi du var alt som de hatet, og savnet; fordi du var ånd.

Hva kunne de stille opp mot en tankes ukuelighet?

For dem er *et menneske mindre* den eneste seir de vet.

Det hastet for Tysklands krigsmakt, i nødverge mot et sinn.

Du fikk ikke sagt farvel til den verdenen som var din.

Alene var du og Rolf Wickstrøm. Best var det kanskje så.

Det er en smerte før døden de levende ikke kan nå.

Men de som så deg den timen du visste at alt var endt,
trodde du var *forsvarer*, i samtale med din klient.

Rolig og rak gikk du nedover dødens grå korridor,
med ham som ditt liv var gitt til, din kamerat og bror.

V.

Det snakkes så mangt om hjemkomst,

om seierens skinnende dag,

da bordene skal bestilles

og alle skal henge ut flag.

Men kanskje vil gjennom frostrøyk

solkulens røde skjær,

stå som et blodig skuddsår.

Alle er ikke her.

Kanskje vil gå fra festen,
frysende, seier-sky,
noen som vendte hjem til
de pintes og dreptes by.

VI.

Men stundom, kringsatt av krigen,
ser jeg deg nær og ilive.

I angstbleke ventetimer
foran en ukjent dag,
hvor det står ingensteds skrevet
at selv skal en leve bestandig,
er blodet og smerten veket
fra dine ansiktsdrag.

For sorg er bare den *avstand*
som skiller oss fra våre døde.

Kastes vi frem til grensen,
er veien endt i vårt sinn.

Skal ikke livet vare,
kan ikke sorgen heller,
men åndes i dødens solskinn
bort som et tåke-spinn.

Alltid det samme stedet
synes jeg at du ferdes.

Blusset av midnattsolen
stryker syrenblå fjell.

Rolig glir Reisa-elven
langs strendenes gress og løvskog.

Bjørkegrønn, undersjøisk

lyser en sommerkveld.

Støvregn fra Mollis-fossen
når gressvollen der vi sitter,
står som en kjølig-grå teltvegg,
hvor mygg og knott må gi tapt.
Her, mellom blomster, er bålet.
Sorgløs i lusekoften
stirrer du ut i kvelden,
i takk mot alt som er skapt.

Hvor alt i deg ville *gleden!*
Lånte du meg ditt redskap,
og knekket jeg fiskestangen
i første og annet ledd,
rystet du aldri på hodet,
men slang deg tilfreds ned i lyngen,
og redegjorde: at dét var
det beste som kunne ha skjedd:

Nå kunne vi gå til Imo
som blågrønn styrter i juvet;
prøve vår elvebåt-kunnskap
hvor strykene fosser stri;
oppsøke revehuler;
la være å gjøre noe;
ta veien til Kautokeino;
nå var vi endelig *fri!*

Jeg tenkte: selv å bli gammel
må kunne bli noe muntert,
når årene lagres som rikdom,
og ikke blir skritt mot en grav.

Vi skulle le av, og tro på,
og ikke begripe, det samme,
mens natten mørknet rundt bålet
og verdenen vi holdt av.

Her var vi – somren før krigen.
Over den grønne vollen
i skumdråpe-drevet fra Mollis
skimret et regnbuespenn.
Her ville vi, sa vi, tilbake;
og stundom i angstgrå timer
er det som løftet ble oppfylt,
og vi har møttes igjen.

VII.

Sommeren sank. Over snefjell står stjernenes hvite ild.
Du har brutt opp og gått fra oss; for du hører andre til;
– ikke fordi millioner fra grube og hav og havn
har reist som en blodig fane ditt og Rolf Wickstrøms navn,
men fordi du er sammen med noen bleke menn,
som, mere enn vi, har rett til å kalle hverandre for venn.
De kommer fra fly i flammer, fra øde stormveltet hav,
og møtes på stranden av landsmenn fra fengslenes massegrav.
Mange er pinte av krigen – av sult og sår-verk og frost,
men *bitrest* de våbenløse som falt på en ukjent post.
De er de *menneske-pinte*. Bødlene så deres sjel,
landet omkring som de kom fra, og rev dem langsomt ihjel.
De gikk på så mange veier frem til celle og død;
fra rike evner, og enkle; fra trygge hjem og fra nød.

Fisker, jurist og lærer, arbeidsmann og agent,
og han, som sluttet mot muren sin barndom: en ung student.

De kunne blitt i sin hverdag. De måtte gå. De var kalt.

Og alle brakte en gave; den samme. For det var *alt*.

De døde for menneskets storhet. De visste da slutten kom
at håbet, det grenseløse, var det de var enige om.

Over de dødes rike står luften ukrenkelig ren.

Det er som å splitte et vennskap, hvis vi vil nevne én.

Alltid kommer det nye. Vi kjenner dem, mann etter mann.

Vi som fikk se dem, skal huske: at *slik* er vårt fedreland.

DANMARK

Hvor Danmarks liv var varmt og nært,
fra hav til hav fortrolig kjært,
hvor lett det måtte være
for bombefly og panservogn
som drønnet over sogn på sogn,
å ringe inn det nære!

Da det ble lyst, var Danmark tatt.

Men bakkene ved Kattegat
så ingen morgenrøde,
og natten senktes, stjerneløs,
og gresset grånet, kilden frøs,
og skogene stod øde.

Men midt i vårens bleke høst,
hvor folket hadde ingen røst,
forstod det dypt i sjelen
det som var vårens stride lov:

den ventet aldri eller sov –
men brøt sig *gjennem* telen!

Langt borte fra sitt eget land
har danske sjøfolk, mann for mann,
i smerte villet prøve,
tross navnløshetens bitre kår,
å, ensomt, være Danmarks vår,
med blodskjær over løvet.

Sin farfars far de tenkte på,
da han i blod fra Dybbøl så
det land han ofret alt for;
og over mangt et senket skrog
fløy, usett, samme Dannebrog
som deres fedre falt for.

Og flygerne, de tapre få,
som går til angrep i det blå
fra klippene ved Dover,
de vet at det er Danmarks jord,
sitt eget barn, sin unge bror,
de alltid våker over.

Men Danmark selv? Langs Sundet går
en rastløs, underjordisk vår,
og stundom slynges saften
som bitre opprørskilder opp
og skyter frem i knopp ved knopp,
på tross av tyngdekraften!

Hvem snakker nå om Nordens sak?
Det kreves smertetunge tak

av menn som *hjelper* våren.
I kamp må hver av oss bli fri;
men i dens brorskap møtes vi,
langs akrene, imorgen!

GENERAL FLEISCHER

Hans aske er ennå hjemløs.
Hit er den brakt over hav.
Det kan bli lenge å vente
før han finner en grav.

Men de som går først til angrep
langsmed en nordnorsk led
og kjemper blant Narviks snefjell,
fører hans hjerte med.

WERGELANDSFANEN

Det lå i byen Toronto,
bortgjemt, en gammel fane.
Hundrede år hadde gulnet
dens barnetroskyldige duk;
men slik som pressete blomster
bærer et gjenskjær av våren
lyste det blekt av den timen
da fanen ble tatt i bruk.

Heggen blømmet på tunet,
i landet fjernt over havet,
da fanen reistes i solen

over en nypløyd jord.

Det var en tolvårs pike
som ivrig og stolt hadde sydd den;
men malt var den fnysende løven
av hennes eldre bror.

Så bar de den frem gjennom bygden,
Camillas og Henriks fane,
foran det allerførste
syttendemaitog som gikk....

Det var som landet omkring dem
var gyllnet av mere enn vårsol:
hjemmets og frihetens Eidsvoll
lyste mot deres blikk.

Kan frihet velsigne dagen?
Wergelandsbarnene så det, –
i lykke (som andre i smerte
siden fikk det å se).

Frihetens vekst var i blomsten,
frihetens kraft var i elven,
frihetens renhet lå over
de fjerne fjellenes sne.

Men frihet kan ikke stenges
inn i et fengsel av lykke.

Grønske snerker på vannet,
hvis elven faller til ro.

Her, hvor ånd hadde engang
ensom trosset Europa,
gikk friheten som en feber
i Henrik Wergelands blod.

Som svaneskriket om høsten,
som sommerens valmue-hete,
som vårens skummende bre-vann
og nordlysets flammeskinn,
steg hjemlandet opp i sangen,
som fløy for å brenne og mane
hvor friheten kjempet – fra Skreia*)
til Aconcáguas tind.

Skogbygdens slu prokurator
og purpurets stolte cæsar
så han som samme sviker
mot jordens frifødte mann,
men bar på sin sang de forfulgte,
jøden, polakken, spanjolen,
negren på bomullsplantasjen
mot frihetens fedreland.

Tyrannenens gjerning så han:
ruiner, likhauger, blodhav,
akrer av barneskeletter;
men frem måtte slektene gå;
og som en sang steg *håbet*
fra det befridde Europa,
fra bleke kranie-munner,
der hvor martyrene lå.

Så endte den ville reisen.
Det stilnet, det hjertet som hadde
stormet og rast under himlen
så langt som dets krefter rakk.
Hans mor kom til ham fra døden;

en blomst som hun hadde elsket.
Hans var nådd hjem. Og hans øyne
kysset en gyldenlakk.

Men søsteren, barnet fra Eidsvoll,
slap ikke taket i fanen.

Hvor *hans* geni fløy mot verden,
slo *hennes* pinefullt inn.

Hvem nevnte frihet, når brystet
føltes som cellevegger,
mørke og snevre av fordom,
og fangen var hennes sinn?

Alt som hun selv var bedratt for
ble bittert et våben for andre –
i jagede dager og netter,
med aldri en varmende seir.

Det var som hun førte til slutten
med tynne årete hender
en fil over fange-gittret
ut fra de stummes leir.

Det lå i byen Toronto
en gammel fane og ventet.
Skulle den, bortslengt av skjebnen,
tæres av glemselens møll?

Da reistes den brått opp mot stormen,
da fikk den sin villeste reise,
mens løven flammet i solen
og himmelhvelvingens sølv.

Ungdommen hentet sin fane,–
Eidsvollsbarneenes landsmenn

som nettopp så våren visne
over sin hjembygds jord;
for frihet var ikke mere.
Så strøk de på tusen veier
fra bygden mot menneskeheten,
i Henrik Wergelands spor.

Brødre fra hele verden
steg de med, under himlen;
frihet har ingen grense;
én er urettens sum.

Volden som pinte en fange
bak piggrådsmuren på Grini,
jog de mot, for å drepe
i flygernes verdensrum.

Alt var blitt sagt av geniet,
men slektene hørte ham ikke:
Aldri nådde hans syner
frem til noen despot!

Det ble en annen ungdom
som måtte *nå frem* med sitt angrep
og måtte betale prisen
med kanskje et bitrere mot.

Det er en søster hjemme
som verger på skoleplassen
mot susende gummikøller
sin trossige frihetsdrøm.

Alltid husker han henne,
mannen som holder om fanen.

Evig lyser i duken

sting av en barnesøm.

Nå flyver Wergelandsfanen –
over en hårdere ungdom

(ikke i *sang* om tyrannen,
men ute etter hans blod).

Venner styrtet i rummet,
men andre skrev deres rune
– det frihetsdikt som de *levet* –
med hugg av en ørnekle.

Fra Eidsvoll og utover verden, –
men alltid på veien tilbake,
alltid inn mot den timen
da maidagens hegg skal stå hvit,
og blomsten og elven og stjernen
er rene, som dugget av tårer, –
fordi at en gammel fane,
ble brakt tilbake dit!

NORDAHL GRIEG FLYR OVER NORSKEKYSTEN

EN TUR JEG VAR med på står alene, skinnende blant de andre. Den varte bare noen få timer, men jeg blir aldri ferdig med den. Den gikk hjemover. Det var en rekognoseringstur langs Vest-Norge, over leden.

Jeg stod bak flygernes plasser da jeg visste at vi måtte nærme oss kysten. Det var grått vær med drivende skyer; de formet seg til landskaper som lignet det jeg skulle se, og ble borte. Til slutt steg sorte klipper opp av havet med hvitt skum drivende om foten, trossig og majestetisk, men da vi kom nærmere, var det som trær med mørke, fine, åndeaktige grener stod og suste, før alt løste seg opp og drev som tåkeflak omkring oss. Så med ett var vi ute av skyene. Sjøen lå grå og klar, og langt inne lå landet. Jeg så Norge. Fjellene. De var så blå. Farven i denne

kystlinjen grep meg så underlig om hjertet, den var som blåttøy bleket og skurt og slitt, men så ren, så stolt i sin renhet, som fra et strevsomt hjem. Så kjærlig-blått, så nøysomt-blått var landet der inne.

Vi strøk innover, over de første grå skjærene hvor sjøfugl fløy opp. Men det var bare oss! tenkte jeg. Vi gikk ganske lavt over øyer og sund, noen meter over knauser og hus og brygger og båter og mennesker. Det var som flygerne ville at vi skulle få stryke hånden over landet vårt og leve blant menneskene dernede, mens vi fløy forbi.

Jeg gikk akterut til blistret for å se bedre. Glasskuplene var vrenget ned, så maskingeværene stod frie ut i den åpne susende luften. Det er for lavt under kuppelen til å stå, man må ned på kne; maskingeværskytteren knelte allerede. Hva var det han holdt i hånden? Det var et norsk flagg, ikke et tøyflagg, for det ville blitt revet i filler øyeblikkelig, det var et blikkflagg, malt med kjærlighet hjemme på stasjonen. Han viste det frem, urørlig og stirrende, til landet dernede; og menneskene reiste seg brått opp i de små fiskebåtene eller de sprang bortover svabergene, som for å følge oss.

Aldri har jeg sett noe skjønnere enn dette malte blikk-flagget, og dette lyset av lykke og smerte på ansiktet hos den knelende mannen som holdt det og gjenskjæret hos menneskene dernede, så dyrebare hver eneste ukjent av dem, i det stenede, elskede landet vårt.

Nordahl Griegs *Friheten* er lastet ned gratis fra bokselskap.no